

titetu, no samo nekoliko ispitanica ispravljaju sugovornika i upućuje na željeni oblik oslovljavanja. Na samome kraju autorica govori o ustanovljavanju rodnog identiteta te poteškoćama s kojima se žene suočavaju u karijeri, posebice na područjima kojima su donedavno vladali muškarci. Ne samo da moraju dokazivati svoju sposobnost, već su prisiljene otklanjati neodgovarajuće rodne stereotipe u komunikaciji gdje je muškarac prototipni predstavnik vrste. Najbolju poruku šalje sama autorica na kraju rasprave: „Ako stvari i bića nemaju imena, odnosno ako ne postoje riječi kojima se označavaju, onda za nas ne postoje, pa stoga možemo parafrazirati Gadamera i ustvrditi da se tek s jezikom u kojem su prisutne i žene za nas otvara svijet.“

HRVATSKO MODNO-ODJEVNO NAZIVLJE

Jezična analiza modnih časopisa 1918. – 1941.

(Vlatka Štimac, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2008., 244 str.)

Hrvatsko modno-odjevno nazivlje, s podnaslovom Jezična analiza modnih časopisa 1918. – 1941. objavljen je doktorski rad koji u mnogočemu može popuniti do sada postojeću prazninu u jezikoslovnoj kroatistici. Naime, ova je knjiga jedno od rijetkih poglavlja o modnome nazivlju u leksikološkoj literaturi, u kojoj do sada nije bilo sustavnoga istraživanja jezika modnih časopisa prve polovine XX. st., kao što nije bilo ni nacrtu za izradbu terminološkoga rječnika modno-odjavnoga nazivlja hrvatskoga jezika.

U istraživanju leksičke građe, prikupljene iščitavanjem nekoliko različitih modnih

Ova rasprava pruža detaljan uvid u filozofska i jezikoslovna promišljanja o jeziku od Humboldtova vremena do suvremenih jezikoslovaca i filozofa. U središtu razmatranja odnosi su jezika i kulture, jezika i mišljenja te jezika i društva, odnosi koji uvijek iznova otvaraju jezikoslovne rasprave i polemike. Brojni primjeri i rezultati istraživanja kako tuđih tako i onih koje je provela sama autorica upotpunjuju sveobuhvatan teorijski okvir. Ovo će djelo zasigurno biti važan doprinos i dati poticaj raspravama o rodnoj perspektivi u jeziku koje bi u konačnici mogle rezultirati promišljenijom upotrebom jezika i što manjom diskriminacijom žena u jeziku, a time i u društvu.

Aleksandra Ščukanec

žurnala, novina i časopisa, među kojima je i prvi modni časopis na hrvatskome jeziku Pariška moda, list za žensku i dječju odjeću i za ženski ručni rad (Zagreb, 1895. – 1907., 1920. – 1938.), i njezinoj usporedbi sa suvremenim nazivima, autorica je rasvijetlila mnoge izrazne i semantičke promjene koje su se dogodile unutar modno-odjavnoga nazivlja. Mnogi su od analiziranih leksema danas dio pasivnoga sloja hrvatskoga jezika, a zanimljiv je podatak čitateljima ove studije da su za mnoge galicizme i germanizme suvremenoga hrvatskoga jezika u promatranome razdoblju postojali hrvatski nazivi, koji su tijekom desetljeća zamijenjeni posuđenicama koje upotrebljavamo danas. Stoga kroz ovu studiju čitatelji mogu, tragom svakodnevne životne pojavnosti kao što je moda u odijevanju, uspostaviti i jezične dodire hrvatskoga s drugim europskim jezicima između dviju prijelomnih godina dvadesetoga stoljeća.

Knjiga ima pet dijelova, zaključak i rječnik modno-odjavnoga nazivlja. U njoj auto-

rica jezik mode i odijevanja zahvaća kroz široku jezikoslovnu lepezu: leksikološku, semantičku, leksikografsku i gramatičku s tvorbom riječi, a popisano građu određuje s obzirom na formulu *pismovnoga odjavnog predmeta*, ustvrdivši da se tipični elementi tih formula raspoređuju u istim sintaktičkim strukturama koji upućuju na zaključak da je jezik mode i odijevanja specifičan podstav komunikacije. Stoga je on bio uvjetovan društveno-političkim kontekstom toga nesigurnoga vremena, što se odrazilo i na jezičnu situaciju, primjerice, postojanje triju pravopisa i pokušaj ustaljivanja novoštokavske norme, ali i na potrebu da se određeni sadržaji što su ih ženski časopisi nudili predoče na vlastitome jeziku. Budući da u analiziranome razdoblju nije bilo rječnika mode, leksikona kao ni abecedarija tekstilnih i modno-odjavnih naziva, autorica se poslužila referentnom literaturom nastalom poslije promatranoga razdoblja, primjerice Pomodni rječnik Vinka Esiha (1954.), a pri klasifikaciji građe po semantičkim poljima poslužili su joj sljedeći rječnici i leksikoni: slikovni rječnik Šta je šta: stvarni hrvatski rječnik u slikama priređivača Ise Velikanovića i Nikole Andrića (1938.), Leksikon Minerva: praktični priručnik za modernog čovjeka (1936.), Akademijin rječnik, Veliki rječnik hrvatskoga jezika glavnog urednika Jure Šonje u izdanju Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“ i Školske knjige (2000.) te Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002.). Tako je dijakronijskim i usporednim čitanjima hrvatskih modnih časopisa s leksikografskom građom, kao i suvremenim modnim časopisima, autorica analizirala razvojni put modno-odjavnog nazivlja koji je rezultirao suvremenim modnim izrazima kakve danas poznajemo i upotrebljavamo.

Središnji dio knjige čini poglavlje o lingvističko-normativnoj analizi jezika mode i odijevanja od 1918. do 1941., u kojem je

autorica analizirala nastanak prvih modnih žurnala na hrvatskome jeziku, postalih iz narodne i kulturne potrebe za stvaranjem hrvatskih označitelja za pojedine pojmove dotad preuzimane uglavnom iz njemačkoga i francuskoga jezika. Među njima je ipak najviše posuđenica, tuđica i kontaktnih tuđica te tuđica iz njemačkoga i francuskoga jezika; stoga su najčešći načini postanka modnih i odjavnih naziva posuđivanje i preuzimanje, a zatim i hrvatska tvorba. Zanimljiv je podatak da su nazivi nastali hrvatskom tvorbom uglavnom imenice i pridjevi, a glagola i priloga u modnom nazivlju nastalih takvim načinom i nema. Modno-odjevno nazivlje autorica je analizirala dvostruko, prema sastavu i podrijetlu te je prikazala njihove meronimijske odnose dominacije i diferencijacije, vrlo česte na polju riječi *odjeća* i *odijevanje*. Teorijska je podloga istraživanju semiotička teorija Ronalda Barthesa. Posebno je vrijedan dio knjige njezin pripadajući rječnik s preko četristo i pedeset riječi koje su zabilježene autentično, u svim grafijskim kolebanjima, te su donesene njihove suvremene istovrijednice. *Suvrata*, *zaponka*, *zaklopac* i *zalistak* samo su neke od riječi koji su tek rijetkim čitateljima poznati, a ne tako davno, prije sedamdesetak godina, činili su učestale riječi u ženskim modnim časopisima. Autorica je prikazala semantičke razlike između leksema koji danas pripadaju pasivnome leksiku hrvatskoga jezika i njihovih istovrijednih naziva u suvremenome jeziku, naglasivši kako oni unutar vremenske raslojenosti od pola stoljeća čine dva razdoblja jezičnoga razvoja jednog komunikacijskoga podsustava.

Iz svega nabrojenog vidi se da je knjiga Hrvatsko modno-odjevno nazivlje s podnaslovom *Jezična analiza modnih časopisa 1918. – 1941.* zanimljiva ne samo jezikoslovcima zbog zahvaćanja odsječka povijesti hrvatskoga jezika, proučavateljima povijesti

mode te žurnalistike zbog analiziranja prvih hrvatskih ženskih časopisa i njihovih sadržaja, nego i svim drugim čitateljima koji žele

upoznati jedan, do sada zapostavljeni, dio naše jezične baštine i u njoj transponirane svakodnevice prve polovine XX. st.

Ljubica Tikvica

VIJESTI

Nova Jezikova tajnica. U Jezikovu je tajništvu došlo do promjene – naša je nova tajnica od ovoga godišta Anđa Lovrić. Dosađašnja tajnica Barbara Kovačević napustila je tajničku dužnost zbog zauzetosti svojim redovitim poslovima. Novoj tajnici želimo uspješ, a bivšoj zahvaljujemo na dosadašnjem radu.

Jezik na Hrčku. Na hrvatski je časopisni portal, Hrčak, postavljeno 54. godište Jezika. Do internetskog je izdanja Jezika lako doći – u tražilicu treba upisati: jezik hrčak. Za sada je postavljeno samo 52., 53. i 54. godište, novija godišta Jezika ne postavljamo na Hrčak, ona se mogu nabaviti u pretplati.

Završeno 3. kolo Šreterova natječaja. O Božiću je prošle godine, točnije 22. studenoga, završeno 3. kolo Šreterova natječaja za najbolju novu hrvatsku riječ. Proglašenje pobjednika bit će u Pakracu za Dane hrvatskoga jezika. Prijave za 4. kolo primaju se do 22. studenoga 2010., a mogu se slati na e-poštu jezik@ffos.hr, jezik@gmail.com ili običnom poštom na adresu Jezikova uredništva, Bijenička 97, 10 000 Zagreb. Predložene riječi trebaju biti ponajprije zamjene za suvišne tuđice, ne smiju biti potvrđene ni u jednom hrvatskom rječniku. Jedna osoba može poslati najviše pet prijedloga.

Seminar hrvatskoga jezika i kulture. Hrvatska matica iseljenika podružnica Vukovar i Ogranak MH u Vinkovcima organizirali su Seminar hrvatskog jezika i kulture za učitelje, nastavnike, profesore i predavače hrvatskog jezika u vojvodanskim školama. Seminar je održan u Vinkovcima 22. siječnja 2010. Ovo je 2. takav seminar, prvi je održan 2007., a organizatori se nadaju da će se seminar održavati ubuduće svake godine – podržavamo organizatore u toj namjeri jer je seminar dobro organiziran, izvrsno posjećen i polaznicima od koristi. Predavanja i radionice održali su Ružica Pšihistal (Fenomenologija ljubavi u šokačkim pismicama), Đurđica Božić (Najčešće jezične pogreške), Hrvoje Vulić (Vinkovci u svijetu arheologije), Višnjica Sorčik (Izvanastavne aktivnosti u nastavi hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama), Sanda Ham (Pitanja hrvatskoga pravopisa).

Jezični dani u 2010. Podsjećamo – Međunarodni dan materinskoga jezika obilježava se 21. veljače, Spomen tjedan Dani hrvatskoga jezika obilježavaju se 11. – 17. ožujka, Europski dan jezika obilježava se 26. rujna. U svim se tim jezičnim danima treba osobito osvrnuti na hrvatski jezik – kao materinski jezik, kao poseban i različit od svih drugih jezika, kao jedan od europskih jezika.

Sanda Ham